YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

11 päivänä joulukuuta 2007 *

Asiassa C-438/05,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Yhdistynyt kuningaskunta) on esittänyt 23.11.2005 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 6.12.2005, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

International Transport Workers' Federation ja

Suomen Merimies-Unioni

vastaan

Viking Line ABP ja

OÜ Viking Line Eesti,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat P. Jann, A. Rosas, K. Lenaerts, U. Lõhmus ja L. Bay Larsen sekä tuomarit R. Schintgen (esittelevä tuomari), R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, J. Makarczyk, P. Kūris, E. Levits ja A. Ó Caoimh,

julkisasiamies: M. Poiares Maduro,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 10.1.2007 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– International Transport Workers' Federation, edustajanaan M. Brealey, QC, avustajanaan barrister M. Demetriou, solicitor D. Fitzpatrickin valtuuttamina,

– Suomen Merimies-Unioni, edustajanaan M. Brealey, QC, avustajanaan barrister M. Demetriou, solicitor J. Tattenin valtuuttamina,

– Viking Line ABP ja OÜ Viking Line Eesti, edustajanaan barrister M. Hoskins, solicitor I. Rossin ja solicitor J. Blackerin valtuuttamana,

– Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään E. O'Neill, avustajinaan D. Anderson, QC, sekä barrister J. Swift ja barrister S. Lee,

– Belgian hallitus, asiamiehenään A. Hubert,

– Tšekin hallitus, asiamiehenään T. Boček,

– Tanskan hallitus, asiamiehenään J. Molde,

– Saksan hallitus, asiamiehinään M. Lumma ja C. Schulze-Bahr,

– Viron hallitus, asiamiehenään L. Uibo,

– Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues ja O. Christmann,

– Irlanti, asiamiehenään D. O'Hagan, avustajinaan E. Fitzsimons ja B. O'Moore, SC, sekä N. Travers, BL,

– Italian hallitus, asiamiehenään I. M. Braguglia, avustajanaan avvocato dello Stato G. Albenzio,

– Latvian hallitus, asiamiehinään E. Balode-Buraka ja K. Bārdiņa,

– Itävallan hallitus, asiamiehinään C. Pesendorfer ja G. Hesse,

– Puolan hallitus, asiamiehinään J. Pietras ja M. Korolec,

– Suomen hallitus, asiamiehinään E. Bygglin ja A. Guimaraes-Purokoski,

– Ruotsin hallitus, asiamiehinään A. Kruse ja A. Falk,

– Norjan hallitus, asiamiehinään K. Waage, K. Fløistad ja F. Sejersted,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään F. Benyon, J. Enegren ja K. Simonsson,

kuultuaan julkisasiamiehen 23.5.2007 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee yhtäältä EY 43 artiklan ja toisaalta palvelujen tarjoamisen vapauden periaatteen soveltamisesta jäsenvaltioiden väliseen meriliikenteeseen sekä jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden väliseen meriliikenteeseen 22.12.1986 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4055/86 (EYVL L 378, s. 1) tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä International Transport Workers' Federation (Kansainvälinen kuljetustyöntekijöiden liitto, jäljempänä ITF) sekä Suomen Merimies-Unioni ry (jäljempänä SM-U) ja toisaalta Viking Line ABP (jäljempänä Viking) sekä sen tytäryhtiö OÜ Viking Line Eesti (jäljempänä Viking Eesti) ja joka koskee työtaistelutoimea ja tällaisella toimella, jolla Viking voidaan saada luopumaan yhden aluksensa siirtämisestä Suomen alusrekisteristä toisen jäsenvaltion alusrekisteriin, uhkaamista.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön säännöstö

3 Asetuksen N:o 4055/86 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Vapaus tarjota jäsenvaltioiden välisiä merikuljetuspalveluja sekä jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisiä meriliikenteen alan palveluja koskee niitä jäsenvaltioiden kansalaisia, jotka ovat muusta jäsenvaltiosta kuin se, jolle palvelut on tarkoitettu."

Kansallinen säännöstö

4 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että Suomen perustuslain 13 §:ää, jonka mukaan jokaisella on ammatillinen yhdistymisvapaus ja vapaus järjestäytyä muiden etujen valvomiseksi, on tulkittu siten, että siinä sallitaan ammattiliittojen ryhtyä työtaistelutoimiin yrityksiä vastaan työntekijöiden etujen puolustamiseksi.

5 Lakko-oikeutta on Suomessa kuitenkin rajoitettu. Näin ollen Suomen korkeimman oikeuden mukaan sitä ei voida käyttää, kun lakko olisi hyvän tavan vastaista tai kun se on kielletty kansallisessa lainsäädännössä tai yhteisön lainsäädännössä.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

6 Viking, joka on Suomessa rekisteröity yhtiö, on merkittävä matkustajalauttaliikenteen harjoittaja. Sillä on seitsemän alusta, joista yksi on Tallinna–Helsinki-linjalla Suomen lipun alla liikennöivä Rosella.

7 SM-U on merimiesten suomalainen ammattiliitto, jossa on noin 10 000 jäsentä. Rosellan miehistöön kuuluvat henkilöt ovat tämän ammattiliiton jäseniä. SM-U on ITF:n, joka on kuljetusalojen ammattiliittojen kansainvälinen yhteenliittymä ja jonka kotipaikka on Lontoossa (Yhdistynyt kuningaskunta), jäsen. ITF:llä on 600 jäsenliittoa 140 eri maassa.

8 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että yksi ITF:n tärkeimmistä politiikoista on sen kampanja mukavuuslippujen poistamiseksi. Tämän politiikan tärkeimmät tavoitteet ovat yhtäältä aidon yhteyden muodostaminen aluksen lippuvaltion ja sen omistajan kansalaisuuden välillä ja toisaalta mukavuuslippualusten miehistöjen työehtojen suojeleminen ja kohentaminen. ITF katsoo, että alus purjehtii mukavuuslipun alla, kun aluksen tosiasiallinen omistajuus ja sitä koskeva määräysvalta eivät ole siinä valtiossa, jonka alusrekisteriin se on merkitty. Yksinomaan valtioon, jossa tosiasiallinen omistajuus on, sijoittautuneet ammattiliitot voivat ITF:n politiikan mukaan tehdä tätä alusta koskevia työehtosopimuksia. Tämä kampanja mukavuuslippujen poistamiseksi konkretisoituu boikotein ja muin myötätuntotoimin työntekijöiden välillä.

9 Niin kauan kuin Rosella purjehtii Suomen lipun alla, Vikingin on Suomen lain ja sovellettavan työehtosopimuksen mukaan maksettava miehistölle Suomen palkkatason mukaista palkkaa. Virolaismiehistöjen palkkatasot ovat suomalaismiehistöjen palkkatasoa alhaisemmat. Rosella teki tappiota, koska virolaisalukset, jotka tarjosivat saman yhteyden pienemmin palkkakustannuksin, kilpailivat suoraan sen kanssa. Vaihtoehtona kyseisen aluksen myynnille Viking pyrki vuoden 2003 lokakuussa ulosliputtamaan aluksen rekisteröimällä sen joko Viroon tai Norjaan voidakseen tehdä uuden työehtosopimuksen jompaankumpaan valtioon sijoittautuneen ammattiliiton kanssa.

10 Viking ilmoitti Suomen lainsäädännön mukaan suunnitelmastaan SM-U:lle ja Rosellan miehistölle. Osapuolten välisissä kokouksissa SM-U ilmoitti selvästi vastustavansa tällaista suunnitelmaa.

11 SM-U lähetti 4.11.2003 ITF:lle sähköpostin, jossa mainittiin hanke Rosella ulosliputtamisesta. Tässä viestissä todettiin muun muassa, että "Rosellan tosiasialli-

nen omistajuus on Suomessa ja että SM-U:lla on siis oikeus neuvotella Vikingin kanssa". SM-U pyysi ITF:ää toimittamaan tämän tiedon kaikille jäsenliitoilleen ja kehottamaan näitä olemaan neuvottelematta Vikingin kanssa.

12 ITF lähetti 6.11.2003 jäsenliitoilleen kiertokirjeen (jäljempänä ITF:n kiertokirje), jossa se kehotti niitä olemaan neuvottelematta Vikingin tai Viking Eestin kanssa, ja jäsenliittojen oletettiin noudattavan tätä suositusta ammattiliittojen solidaarisuusperiaatteen ja sen vuoksi, että niille saatettaisiin määrätä seuraamus, jos ne jättäisivät kyseisen kiertokirjeen huomiotta.

13 Rosellaan sovellettava miehityssopimus päättyi 17.11.2003, joten SM-U:ta ei enää tästä päivästä lähtien koskenut Suomen lainsäädännössä asetettu työrauhavelvollisuus. Se ilmoitti näin ollen lakosta ja vaati, että Viking yhtäältä lisää miehistöä Rosellalla kahdeksalla henkilöllä ja toisaalta luopuu suunnitelmastaan ulosliputtaa kyseinen alus.

14 Viking myönsi kahdeksan lisäjäsentä miehistöön mutta kieltäytyi luopumasta edellä mainitusta suunnitelmasta.

15 Koska SM-U ei kuitenkaan ollut valmis suostumaan miehityssopimuksen uudistamiseen, se totesi 18.11.2003 päivätyllä kirjeellä, että se suostuisi sopimuksen uudistamiseen ainoastaan kahden edellytyksen täyttyessä eli ensinnäkin edellyttäen, että Viking sitoutuisi Rosellan mahdollisesta ulosliputtamisesta huolimatta noudattamaan Suomen lainsäädäntöä, sovellettavaa työehtosopimusta, yleistä sopimusta sekä kyseisen aluksen miehityssopimusta, ja toiseksi edellyttäen, että mahdollinen ulosliputus ei merkitsisi tähän yhtiöön kuuluvien, Suomen lipun alla purjehtivien

alusten työntekijöiden irtisanomisia eikä muutoksia työehtoihin ilman työntekijöiden suostumusta. Lehdistötiedotteissa SM-U perusteli kantansa tarpeella suojella suomalaisia työpaikkoja.

16 Viking saattoi 17.11.2003 asian Suomen työtuomioistuimeen, jotta tämä toteaisi, että toisin kuin SM-U katsoi, miehityssopimus sitoi edelleen osapuolia. Tukeutuen näkemykseensä, jonka mukaan kyseinen sopimus oli päättynyt, SM-U ilmoitti työriitojen sovittelusta annetun Suomen lain mukaisesti aikomuksestaan ryhtyä 2.12.2003 lakkotoimeen Rosellaa vastaan.

17 Viking sai tiedon ITF:n kiertokirjeestä 24.11.2003. Se nosti seuraavana päivänä kanteen Helsingin käräjäoikeudessa, jotta tämä kieltäisi SM-U:n ilmoittaman lakon. Työtuomioistuin vahvisti suullisen valmisteluistunnon pitopäiväksi 2.12.2003.

18 Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen mukaan SM-U oli täysin tietoinen siitä, että sen tärkein vaatimus, jonka mukaan ulosliputustapauksessa miehistö olisi edelleen otettava palvelukseen Suomen lainsäädännössä ja sovellettavassa työehtosopimuksessa vahvistetuin ehdoin, merkitsisi sitä, että ulosliputus olisi turhaa, koska tämän toimenpiteen keskeisenä tavoitteena oli se, että Viking voisi alentaa palkkakustannuksiaan. Lisäksi Rosellan siirtäminen Viron alusrekisteriin merkitsisi sitä, että Viking ei voisi enää ainakaan Rosellan osalta saada valtiontukia, joita Suomen hallitus myöntää Suomen lipun alla purjehtiville aluksille.

19 Sovittelumenettelyssä Viking sitoutui ensinnäkin siihen, että ulosliputtaminen ei merkitsisi irtisanomisia. Koska SM-U kuitenkin kieltäytyi luopumasta lakosta, Viking päätti 2.12.2003 riidan hyväksymällä tämän ammattiliiton vaatimukset ja

luopumalla oikeudenkäyntimenettelystä. Se sitoutui lisäksi olemaan ryhtymättä ulosliputtamiseen ennen 28.2.2005.

20 Viron tasavallasta tuli Euroopan unionin jäsen 1.5.2004.

21 Koska Rosella toimi edelleen tappiollisesti, Viking piti kiinni aikomuksestaan siirtää alus Viron alusrekisteriin. Koska ITF:n kiertokirje oli pysynyt voimassa siksi, että tämä ei ollut milloinkaan peruuttanut sitä, tämän jälkimmäisen jäsenliitoilleen esittämä pyyntö, joka koski Rosellaa, oli edelleen voimassa.

22 Viking nosti 18.8.2004 High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Divisionissa (Commercial Court) (Yhdistynyt kuningaskunta) kanteen ja vaati kyseistä tuomioistuinta toteamaan, että ITF:n ja SM-U:n toimi oli EY 43 artiklan vastainen, ja määräämään ITF:n peruuttamaan kiertokirjeensä ja SM-U:n olemaan loukkaamatta yhteisön oikeuden mukaisia Vikingin oikeuksia.

23 Kyseinen tuomioistuin hyväksyi 16.6.2005 antamallaan tuomiolla Vikingin vaatimuksen, koska ITF:n ja SM-U:n työtaistelutoimi sekä uhka tällaisesta toimesta rajoittivat sijoittautumisvapautta EY 43 artiklan vastaisesti ja koska ne toissijaisesti muodostivat lainvastaisia rajoituksia EY 39 artiklassa tarkoitettuun työntekijöiden vapaaseen liikkuvuuteen sekä EY 49 artiklassa tarkoitettuun palvelujen tarjoamisen vapauteen.

24 ITF ja SM-U valittivat 30.6.2005 kyseisestä tuomiosta ennakkoratkaisupyynnön esittäneeseen tuomioistuimeen. Valituksensa tueksi ne väittivät muun muassa, että ammattiliittojen oikeus työtaistelutoimeen työpaikkojen säilyttämiseksi on perusoikeus, joka tunnustetaan EY:n perustamissopimuksen XI osastossa ja erityisesti EY 136 artiklassa, jonka ensimmäisen kohdan mukaan "yhteisön ja jäsenvaltioiden tavoitteena on, ottaen huomioon sosiaaliset perusoikeudet sellaisina kuin ne ovat Torinossa 18 päivänä lokakuuta 1961 allekirjoitetussa Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa ja vuoden 1989 työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevassa yhteisön peruskirjassa, työllisyyden edistäminen, elin- ja työolojen kohentaminen siten, että olojen yhtenäistäminen olisi mahdollista niitä kohennettaessa, riittävä sosiaalinen suojeleminen, työmarkkinaosapuolten välinen vuoropuhelu, inhimillisten voimavarojen kehittäminen tarkoituksena saavuttaa korkea ja kestävä työllisyystaso, ja syrjäytymisen torjuminen".

25 Se, että kyseisessä määräyksessä mainitaan Euroopan sosiaalinen peruskirja sekä työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskeva yhteisön peruskirja, merkitsee valittajien mukaan viittausta lakko-oikeuteen, joka näissä oikeudellisissa asiakirjoissa tunnustetaan. Näin ollen ammattiliitoilla on oikeus työtaistelutoimeen jäsenvaltioon sijoittautunutta työnantajaa vastaan, jotta tämä saataisiin luopumaan yrityksensä toiminnan osan tai koko toiminnan siirtämisestä toiseen jäsenvaltioon.

26 Esiin nousee valittajien mukaan siis kysymys siitä, pyritäänkö perustamissopimuksella kieltämään työtaistelutoimi tilanteessa, jossa sen tarkoituksena on estää työnantajaa käyttämästä sijoittautumisvapautta taloudellisista syistä. Analogisesti sen kanssa, mitä yhteisöjen tuomioistuin on jo valittajien mukaan katsonut perustamissopimuksen VI osaston osalta (asia C-67/96, Albany, tuomio 21.9.1999, Kok. 1999, s. I-5751; yhdistetyt asiat C-180/98–C-184/98, Pavlov ym., tuomio 12.9.2000, Kok. 2000, s. I-6451 ja asia C-222/98, van der Woude, tuomio 21.9.2000, Kok. 2000, s. I-7111) kyseisen perustamissopimuksen III osastoa ja sen artikloja, jotka koskevat henkilöiden ja palvelujen vapaata liikkuvuutta, ei sovelleta "aitoon ammattiliittotoimintaan".

27 Tässä tilanteessa Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division), joka katsoo, että sen käsiteltäväksi saatetun asian ratkaisu riippuu yhteisön oikeuden tulkinnasta, on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"Vapaata liikkuvuutta koskevien määräysten soveltamisala

1) Kun ammattiliitto tai ammattiliittojen yhteenliittymä ryhtyy työtaistelutoimeen yksityistä yritystä vastaan saadakseen kyseisen yrityksen tekemään sellaisen työehtosopimuksen tietyn jäsenvaltion ammattiliiton kanssa, jonka vuoksi tämän yrityksen on hyödytöntä siirtää alus toisen jäsenvaltion lipun alle, jääkö tämä toimi EY 43 artiklan ja/tai asetuksen N:o 4055/86 soveltamisalan ulkopuolelle Euroopan yhteisöjen sosiaalipolitiikan, johon kuuluu muun muassa EY:n perustamissopimuksen XI osasto, perusteella ja erityisesti kun otetaan huomioon yhteisöjen tuomioistuimen perustelut [edellä mainitussa] asiassa – – Albany – – annetun tuomion – – 52–64 kohdassa?

Horisontaalinen välitön oikeusvaikutus

2) Onko EY 43 artiklalla ja/tai asetuksella N:o 4055/86 horisontaalinen välitön oikeusvaikutus siten, että niissä annetaan yksityiselle yritykselle oikeuksia, joihin voidaan vedota toista yksityistä osapuolta ja erityisesti ammattiliittoa tai ammattiliittojen yhteenliittymää vastaan, kun on kyse tämän ammattiliiton tai ammattiliittojen yhteenliittymän työtaistelutoimesta?

Vapaata liikkuvuutta koskevien rajoitusten olemassaolo

3) Kun ammattiliitto tai ammattiliittojen yhteenliittymä ryhtyy työtaistelutoimeen yksityistä yritystä vastaan saadakseen kyseisen yrityksen tekemään sellaisen työehtosopimuksen tietyn jäsenvaltion ammattiliiton kanssa, jonka vuoksi tämän yrityksen on hyödytöntä siirtää alus toisen jäsenvaltion lipun alle, onko tämä toimi EY 43 artiklassa ja/tai asetuksessa N:o 4055/86 tarkoitettu rajoitus?

4) Onko ammattiliittojen yhteenliittymän politiikka, jonka mukaan alukset on merkittävä sen valtion alusrekisteriin, jossa aluksen tosiasiallinen omistajuus ja sitä koskeva määräysvalta ovat, niin, että sen valtion ammattiliitot, jossa aluksen tosiasiallinen omistajuus on, voivat tehdä alusta koskevia työehtosopimuksia, suoraan syrjivä, välillisesti syrjivä tai syrjimätön rajoitus EY 43 artiklan tai asetuksen N:o 4055/86 kannalta?

5) Kun määritetään, onko ammattiliiton tai ammattiliittojen yhteenliittymän työtaistelutoimi suoraan syrjivä, välillisesti syrjivä tai syrjimätön rajoitus EY 43 artiklan tai asetuksen N:o 4055/86 kannalta, onko toimeen ryhtyneen liiton subjektiivisella aikomuksella merkitystä, vai onko kansallisen tuomioistuimen ratkaistava asia ottamalla huomioon yksinomaan kyseisen toimen objektiiviset vaikutukset?

Sijoittautuminen/Palvelut

6) Kun emoyhtiö on sijoittautunut jäsenvaltioon A ja se aikoo tehdä sijoittautumistoimenpiteen siirtämällä aluksen jäsenvaltion B lipun alle, jotta emoyhtiön jäsenvaltiossa B täysin omistama tytäryhtiö, joka on emoyhtiön johdon ja valvonnan alainen, liikennöisi sillä,

   a) voiko ammattiliiton tai ammattiliittojen yhteenliittymän uhkaama tai niiden toteuttama työtaistelutoimi, jolla pyritään siihen, että edellä mainittu toimenpide on hyödytön, olla emoyhtiön EY 43 artiklan mukaisen sijoittautumisoikeuden rajoitus, ja

   b) kun alus on siirretty toisen valtion lipun alle, voiko tytäryhtiö vedota asetukseen N:o 4055/86 niiden palvelujen osalta, joita se tarjoaa jäsenvaltiosta B jäsenvaltioon A?

Oikeuttaminen

Suora syrjintä

7) Jos ammattiliiton tai ammattiliittojen yhteenliittymän työtaistelutoimi on suoraan syrjivä rajoitus EY 43 artiklan tai asetuksen N:o 4055/86 kannalta, voidaanko se periaatteessa oikeuttaa EY 46 artiklassa määrätyn yleistä järjestystä koskevan poikkeuksen perusteella, koska

a) työtaistelutoimeen (lakkotoimi mukaan luettuna) ryhtyminen on yhteisön oikeudessa suojattu perusoikeus, ja/tai

b) työntekijöitä on suojeltava?

ITF:n politiikka: objektiivinen oikeuttaminen

8) Otetaanko ammattiliittojen yhteenliittymän sellaisen politiikan soveltamisessa, jonka mukaan alukset on merkittävä sen valtion alusrekisteriin, jossa aluksen tosiasiallinen omistajuus ja sitä koskeva määräysvalta ovat, niin, että sen valtion ammattiliitot, jossa aluksen tosiasiallinen omistajuus on, voivat tehdä alusta koskevia työehtosopimuksia, tasapuolisesti huomioon yhtäältä sosiaalinen perusoikeus ryhtyä työtaistelutoimeen ja toisaalta sijoittautumisvapaus sekä palvelujen tarjoamisen vapaus, ja onko se objektiivisesti oikeutettu, tarkoitukseensa soveltuva, oikeasuhteinen ja vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen mukainen?

Merimies-Unionin toimet: objektiivinen oikeuttaminen

9) Kun

– emoyhtiö jäsenvaltiossa A omistaa aluksen, joka on liputettu jäsenvaltion A rekisteriin, ja se tarjoaa lauttapalveluja jäsenvaltion A ja jäsenvaltion B välillä kyseistä alusta käyttämällä

– emoyhtiö haluaa siirtää aluksen jäsenvaltion B lipun alle soveltaakseen työehtoja, jotka ovat heikommat kuin jäsenvaltiossa A

– emoyhtiö jäsenvaltiossa A omistaa täysin tytäryhtiön jäsenvaltiossa B ja johtaa ja valvoo kyseistä tytäryhtiötä

– tarkoituksena on, että tytäryhtiö liikennöi alusta, kun se on siirretty jäsenvaltion B lipun alle, sellaisen miehistön kanssa, joka otetaan palvelukseen jäsenvaltiossa B ja jota koskee työehtosopimus, joka on neuvoteltu ITF:ään kuuluvan jäsenvaltion B ammattiliiton kanssa

– emoyhtiö on edelleen aluksen tosiasiallinen omistaja ja alus rahdataan ilman miehistöä tytäryhtiölle

– alus tarjoaa edelleen päivittäisiä lauttapalveluja jäsenvaltion A ja jäsenvaltion B välillä

– jäsenvaltioon A sijoittautunut ammattiliitto ryhtyy työtaistelutoimeen saadakseen emo- ja/tai tytäryhtiön tekemään sen kanssa työehtosopimuksen, jonka mukaan aluksen miehistöön sovelletaan jäsenvaltiossa A olevan ammattiliiton kannalta hyväksyttäviä ehtoja myös aluksen ulosliputtamisen jälkeen ja jonka vuoksi emoyhtiön on hyödytöntä siirtää alus jäsenvaltion B lipun alle,

otetaanko tässä työtaistelutoimessa tasapuolisesti huomioon yhtäältä sosiaalinen perusoikeus ryhtyä työtaistelutoimeen ja toisaalta sijoittautumisvapaus sekä palvelujen tarjoamisen vapaus ja onko se objektiivisesti oikeutettu, tarkoitukseen soveltuva, oikeasuhteinen ja vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen mukainen?

10) Vastattaisiinko yhdeksänteen kysymykseen eri tavoin, jos emoyhtiö antaisi omasta puolestaan ja kaikkien samaan konserniin kuuluvien yritysten puolesta tuomioistuimelle sitoumuksen siitä, että ne eivät päätä yhdenkään palvelukseen ottamansa työntekijän työsuhdetta ulosliputtamisen vuoksi (kun tämä sitoumus ei edellyttäisi lyhytaikaisten työsopimusten uusimista tai estäisi työntekijöiden siirtoa muihin tehtäviin samoin ehdoin)?"

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Alustavia huomautuksia

28 On muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 234 artiklassa käyttöön otetussa yhteisöjen tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisessä yhteistyössä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin todennut, ettei se voi vastata kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen muun muassa, jos on ilmeistä, että kansallisen tuomioistuimen pyytämällä yhteisön oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävänä olevan asian tosiasialliseen luonteeseen tai kohteeseen, tai jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen (ks. asia C-415/93, Bosman, tuomio 15.12.1995, Kok. 1995, s. I-4921, 59 ja 61 kohta sekä asia C-350/03, Schulte, tuomio 25.10.2005, Kok. 2005, s. I-9215, 43 kohta).

29 Esillä olevassa asiassa ennakkoratkaisupyyntö koskee yhtäältä perustamissopimuksen sijoittautumisvapautta koskevien määräysten ja toisaalta palvelujen tarjoamisen vapauden periaatteen soveltamisesta meriliikenteeseen annetun asetuksen N:o 4055/86 tulkintaa.

30 On kuitenkin todettava, että koska kysymys palvelujen tarjoamisen vapaudesta voidaan esittää vasta Vikingin suunnitteleman Rosellan ulosliputtamisen jälkeen ja koska päivänä, jona ennakkoratkaisukysymykset esitettiin yhteisöjen tuomioistuimelle, tätä ei ollut vielä tapahtunut, ennakkoratkaisupyyntö on luonteeltaan hypoteettinen, minkä vuoksi sitä ei voida ottaa tutkittavaksi sikäli kuin se koskee asetuksen N:o 4055/86 tulkintaa.

31 Tässä tilanteessa ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen kysymyksiin on vastattava vain sikäli kuin ne koskevat EY 43 artiklan tulkintaa.

Ensimmäinen kysymys

32 Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko EY 43 artiklaa tulkittava siten, että sen soveltamisalaan ei kuulu sellainen ammattiliiton tai ammattiliittojen yhteenliittymän työtaistelutoimi yritystä vastaan, jonka tarkoituksena on saada tämä jälkimmäinen tekemään työehtosopimus, joka sisällöltään on omiaan saamaan tämän yrityksen luopumaan sijoittautumisoikeuden käyttämisestä.

33 Tämän osalta on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 39, EY 43 ja EY 49 artiklaa ei sovelleta ainoastaan viranomaisten toimintaan vaan myös

muunlaisiin oikeussääntöihin, joiden tarkoituksena on säännellä kollektiivisesti palkkatyötä, itsenäistä ammatinharjoittamista ja palvelujen tarjoamista (ks. asia 36/74, Walrave ja Koch, tuomio 12.12.1974, Kok. 1974, s. 1405, Kok. Ep. II, s. 415, 17 kohta; asia 13/76, Donà, tuomio 14.7.1976, Kok. 1976, s. 1333, Kok. Ep. III, s. 177, 17 kohta; em. asia Bosman, tuomion 82 kohta; yhdistetyt asiat C-51/96 ja C-191/97, Deliège, tuomio 11.4.2000, Kok. 2000, s. I-2549, 47 kohta; asia C-281/98, Angonese, tuomio 6.6.2000, Kok. 2000, s. I-4139, 31 kohta ja asia C-309/99, Wouters ym., tuomio 19.2.2002, Kok. 2002, s. I-1577, 120 kohta).

34 Koska eri jäsenvaltioissa työehtoja säännellään joko laeilla tai asetuksilla taikka työehtosopimuksilla ja yksityisten henkilöiden tekemillä oikeustoimilla, kyseisissä artikloissa määrättyjen kieltojen rajoittaminen koskemaan viranomaisten toimia voisi aiheuttaa sen, että näitä kieltoja sovellettaisiin eri tavalla (ks. analogisesti em. asiat Walrave ja Koch, tuomion 19 kohta; Bosman, tuomion 84 kohta ja Angonese, tuomion 33 kohta).

35 Esillä olevassa asiassa on todettava yhtäältä, että työntekijöiden ammattiliittojen työtaistelutoimien järjestämisen on katsottava kuuluvan sen oikeudellisen itsemääräämisoikeuden piiriin, joka näillä elimillä, jotka eivät ole julkisoikeudellisia yksiköitä, on niille muun muassa kansallisessa lainsäädännössä tunnustetun ammatillisen järjestäytymisvapauden nojalla.

36 Kuten SM-U ja ITF väittävät, pääasiassa kyseessä olevien kaltaisten työtaistelutoimien, jotka voivat olla ammattiliittojen viimeinen keino toteuttaa vaatimuksensa, jolla pyritään sääntelemään kollektiivisesti Vikingin työntekijöiden työtä, on toisaalta katsottava liittyvän erottamattomasti työehtosopimukseen, jonka tekemiseen SM-U pyrkii.

37 Tästä seuraa, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämässä ensimmäisessä kysymyksessä tarkoitetun kaltaiset työtaistelutoimet kuuluvat periaatteessa EY 43 artiklan soveltamisalaan.

38 Tätä päätelmää ei aseteta kyseenalaiseksi SM-U:n, ITF:n ja tiettyjen yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksia esittäneiden jäsenvaltioiden erilaisilla väitteillä sellaisen näkemyksen tueksi, joka on päinvastainen kuin edellisessä kohdassa esitetty näkemys.

39 Ensinnäkin Tanskan hallitus väittää, että järjestäytymisoikeus, lakko-oikeus ja oikeus määrätä työsulusta eivät kuulu EY 43 artiklassa määrätyn perusvapauden soveltamisalaan, koska EY 137 artiklan 5 kohdan, sellaisena kuin se on muutettuna Nizzan sopimuksella, mukaisesti yhteisöllä ei ole toimivaltaa säännellä näitä oikeuksia.

40 Tämän osalta on riittävää muistuttaa, että vaikka on totta, että aloilla, jotka eivät kuulu yhteisön toimivaltaan, jäsenvaltiot voivat periaatteessa vahvistaa vapaasti asianomaisten oikeuksien olemassaolon edellytykset ja näiden oikeuksien käyttötavat, on kuitenkin niin, että tätä toimivaltaa käyttäessään kyseisten jäsenvaltioiden on noudatettava yhteisön oikeutta (ks. analogisesti sosiaaliturvan osalta asia C-120/95, Decker, tuomio 28.4.1998, Kok. 1998, s. I-1831, 22 ja 23 kohta ja asia C-158/96, Kohll, tuomio 28.4.1998, Kok. 1998, s. I-1931, 18 ja 19 kohta sekä välittömän verotuksen osalta asia C-334/02, komissio v. Ranska, tuomio 4.3.2004, Kok. 2004, s. I-2229, 21 kohta ja asia C-446/03, Marks & Spencer, tuomio 13.12.2005, Kok. 2005, s. I-10837, 29 kohta).

41 Näin ollen se, että EY 137 artiklaa ei sovelleta lakko-oikeuteen eikä oikeuteen määrätä työsulusta, ei estä pääasiassa kyseessä olevan kaltaista työtaistelutoimea kuulumasta EY 43 artiklan soveltamisalaan.

42 Seuraavaksi Tanskan ja Ruotsin hallitusten huomautusten mukaan oikeus työtaistelutoimen toteuttamiseen lakko-oikeus mukaan luettuna on perusoikeus, joka ei sellaisena kuulu EY 43 artiklan soveltamisalaan.

43 Tämän osalta on todettava, että oikeus työtaistelutoimen toteuttamiseen lakko-oikeus mukaan lukien tunnustetaan sekä eri kansainvälisissä asiakirjoissa, joihin jäsenvaltiot ovat osallistuneet tai liittyneet ja joita ovat esimerkiksi Euroopan sosiaalinen peruskirja, joka allekirjoitettiin Torinossa 18.10.1961 ja joka sitä paitsi mainitaan nimenomaisesti EY 136 artiklassa, ja ammatillisesta järjestäytymisvapaudesta ja ammatillisen järjestäytymisoikeuden suojelusta 9.7.1948 tehty Kansainvälisen työjärjestön yleissopimus nro 87, että kyseisten jäsenvaltioiden yhteisön tai unionin tasolla laatimissa asiakirjoissa, joita ovat esimerkiksi Eurooppa-neuvoston Strasbourgissa 9.12.1989 pitämässä kokouksessa hyväksytty yhteisön peruskirja työntekijöiden sosiaalisista perusoikeuksista, joka mainitaan myös EY 136 artiklassa, ja Nizzassa 7.12.2000 julistettu Euroopan unionin perusoikeuskirja (EYVL C 364, s. 1).

44 Vaikka työtaistelutoimen toteuttaminen lakko-oikeus mukaan lukien on siis tunnustettava perusoikeutena, joka kuuluu olennaisena osana yhteisön oikeuden yleisperiaatteisiin, joiden noudattamisen yhteisöjen tuomioistuin varmistaa, on kuitenkin niin, että sen käytölle voidaan asettaa rajoituksia. Kuten Euroopan unionin perusoikeuskirjan 28 artiklasta ilmenee, kyseisiä oikeuksia suojataan yhteisön oikeuden ja kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti. Sitä paitsi kuten tämän tuomion 5 kohdasta ilmenee, Suomen lainsäädännön mukaan lakko-oikeutta ei voida käyttää, kun lakko olisi hyvän tavan vastaista tai kun se on kielletty kansallisessa tai yhteisön lainsäädännössä.

45 Tämän osalta yhteisöjen tuomioistuin on jo katsonut, että perusoikeuksien suojelu on sellainen oikeutettu intressi, jonka vuoksi yhteisön oikeudessa asetettujen velvoitteiden eli jopa tavaroiden vapaan liikkuvuuden tai palvelujen tarjoamisen vapauden kaltaisista perustamissopimuksessa taatuista perusvapauksista johtuvien velvoitteiden rajoittaminen voi lähtökohtaisesti olla perusteltua (ks. asia C-112/00, Schmidberger, tuomio 12.6.2003, Kok. 2003, s. I-5659, 74 kohta ja asia C-36/02, Omega, tuomio 14.10.2004, Kok. 2004, s. I-9609, 35 kohta).

46 Yhteisöjen tuomioistuin kuitenkin katsoi edellä mainituissa asioissa Schmidberger ja Omega antamissaan tuomioissa, että asianomaisten perusoikeuksien eli sananvapautta ja kokoontumisvapautta sekä ihmisarvon kunnioittamista koskevien perusoikeuksien käyttäminen ei jää perustamissopimuksen määräysten soveltamisalan ulkopuolelle, ja se katsoi, että näiden oikeuksien käyttäminen on sovitettava yhteen niiden vaatimusten kanssa, jotka koskevat kyseisellä sopimuksella suojattuja oikeuksia, suhteellisuusperiaatteen mukaisesti (ks. vastaavasti em. asiat Schmidberger, tuomion 77 kohta ja Omega, tuomion 36 kohta).

47 Edellä esitetystä seuraa, että se, että työtaistelutoimen toteuttamista koskeva oikeus on luonteeltaan perusoikeus, ei estä pääasiassa kyseessä olevan kaltaisten työtaistelutoimien kuulumista EY 43 artiklan soveltamisalaan.

48 SM-U ja ITF väittävät lopuksi, että yhteisöjen tuomioistuimen päättelyä sen edellä mainitussa asiassa Albany antamassa tuomiossa on sovellettava analogisesti pääasiassa, koska tietyt rajoitukset sijoittautumisvapauteen ja palvelujen tarjoamisen vapauteen liittyvät erottamattomasti työtaistelutoimiin, jotka toteutetaan kollektiivisten neuvottelujen yhteydessä.

49 Tämän osalta on muistutettava, että edellä mainitussa asiassa Albany antamansa tuomion 59 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin todettuaan, että työnantajia ja työntekijöitä edustavien etujärjestöjen välisillä työehtosopimuksilla on luonnostaan

tiettyjä kilpailua rajoittavia vaikutuksia, katsoi kuitenkin, että sosiaalipolitiikan päämäärät, joihin näillä sopimuksilla pyritään, vaarantuisivat vakavalla tavalla, jos työmarkkinaosapuoliin sovellettaisiin EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa (josta on tullut EY 81 artiklan 1 kohta) silloin, kun ne pyrkivät yhdessä löytämään keinoja työehtojen ja -olojen parantamiseksi.

50 Yhteisöjen tuomioistuin päätteli tästä edellä mainitussa asiassa Albany antamansa tuomion 60 kohdassa, että työmarkkinaosapuolten kollektiivisten neuvottelujensa päätteeksi tekemät sopimukset eivät luonteensa ja kohteensa vuoksi kuulu perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan.

51 On kuitenkin todettava, että tätä päättelyä ei voida siirtää perustamissopimuksen III osastossa määrättyihin perusvapauksiin.

52 Toisin kuin SM-U ja ITF väittävät, ei nimittäin voida katsoa, että ammatillisen järjestäytymisvapauden käyttämiseen ja oikeuteen toteuttaa työtaistelutoimi liittyisi erottamattomasti mainittujen perusvapauksien jonkinlainen loukkaaminen.

53 On myös korostettava, että se, että sopimus tai toiminta ei kuulu perustamissopimuksen kilpailua koskevien määräysten soveltamisalaan, ei johda siihen, että tämä sopimus tai toiminta olisi myös suljettu pois saman perustamissopimuksen niiden määräysten soveltamisalalta, jotka koskevat henkilöiden vapaata liikkuvuutta tai palvelujen tarjoamisen vapautta, koska näiden määräysten soveltamisedellytykset eivät ole samat (ks. vastaavasti asia C-519/04 P, Meca-Medina ja Majcen v. komissio, tuomio 18.7.2006, Kok. 2006, s. I-6991).

54 Lopuksi on muistutettava, että yhteisöjen tuomioistuin on jo katsonut, että työehtosopimusten määräykset kuuluvat henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevien perustamissopimuksen määräysten soveltamisalaan (asia C-15/96, Schöning-Kougebetopoulou, tuomio 15.1.1998, Kok. 1998, s. I-47; asia C-35/97, komissio v. Ranska, tuomio 24.9.1998, Kok. 1998, s. I-5325 ja asia C-400/02, Merida, tuomio 16.9.2004, Kok. 2004, s. I-8471).

55 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että EY 43 artiklaa on tulkittava siten, että sen soveltamisalaan voi periaatteessa kuulua työtaistelutoimi, johon ammattiliitto tai ammattiliittojen yhteenliittymä on ryhtynyt yritystä vastaan, jotta tämä tekisi työehtosopimuksen, joka sisällöltään on omiaan saamaan tämän yrityksen luopumaan sijoittautumisvapauden käyttämisestä.

Toinen kysymys

56 Tällä kysymyksellä ennakkoratkaisun esittänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, annetaanko EY 43 artiklassa yksityiselle yritykselle oikeuksia, joihin voidaan vedota ammattiliittoa tai ammattiliittojen yhteenliittymää vastaan.

57 Tähän kysymykseen vastaamiseksi on muistutettava, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan henkilöiden vapaan liikkuvuuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden rajoitusten poistaminen jäsenvaltioiden välillä vaarantuisi, jos valtion toimeen perustuvien esteiden poistaminen tehtäisiin tyhjäksi rajoituksilla, jotka aiheutuvat siitä, että yksityisoikeudelliset yhdistykset ja yhteenliittymät käyttävät oikeudellista itsemääräämisvaltaansa (ks. em. asiat Walrave ja Koch, tuomion 18 kohta; Bosman, tuomion 83 kohta; Deliège, tuomion 47 kohta; Angonese, tuomion 32 kohta ja Wouters ym., tuomion 120 kohta).

58 Yhteisöjen tuomioistuin on myös jo katsonut yhtäältä, että perustamissopimuksen tietyt määräykset on tosin muodollisesti osoitettu jäsenvaltioille, mutta se ei estä sitä, etteikö niillä voitaisi samalla antaa oikeuksia kenelle tahansa yksityiselle henkilölle, jonka edun mukaista on niissä määriteltyjen velvoitteiden noudattaminen, ja toisaalta, että kielto loukata sellaisessa perustamissopimuksen määräyksessä, joka on luonteeltaan pakottava, vahvistettua perusvapautta koskee muun muassa kaikkia sopimuksia, joiden tarkoituksena on säännellä kollektiivisesti palkkatyötä (ks. vastaavasti asia 43/75, Defrenne, tuomio 8.4.1976, Kok. 1976, s. 455, Kok. Ep. III, s. 63, 31 ja 39 kohta).

59 Näiden toteamusten on pädettävä myös EY 43 artiklaan, jossa vahvistetaan perusvapaus.

60 Esillä olevassa asiassa on todettava, että kuten tämän tuomion 35 ja 36 kohdasta ilmenee, SM-U:n ja ITF:n toteuttamien työtaistelutoimien tavoitteena on sellaisen sopimuksen tekeminen, jolla säännellään kollektiivisesti Vikingin työntekijöiden työtä, ja että kyseiset kaksi ammattiliittoa ovat sellaisia elimiä, jotka eivät ole julkisoikeudellisia yksiköitä ja jotka käyttävät oikeudellista itsemääräämisvaltaa muun muassa kansallisen lainsäädännön nojalla.

61 Tästä seuraa, että EY 43 artiklaa on tulkittava siten, että pääasian tilanteen kaltaisessa tilanteessa yksityinen yritys voi vedota siihen suoraan ammattiliittoa tai ammattiliittojen yhteenliittymää vastaan.

62 Tämä tulkinta saa sitä paitsi vahvistuksen oikeuskäytännöstä, joka koskee tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevia perustamissopimuksen määräyksiä ja jonka mukaan rajoitukset eivät välttämättä perustu valtion toimenpiteisiin vaan ne voivat perustua myös yksityishenkilöiden tai tällaisten henkilöiden muodostamien ryhmittymien

toimiin (ks. asia C-265/95, komissio v. Ranska, tuomio 9.12.1997, Kok. 1997, s. I-6959, 30 kohta ja em. asia Schmidberger, tuomion 57 ja 62 kohta).

63 Tämän tuomion 61 kohdassa esitettyä tulkintaa ei aseteta kyseenalaiseksi myöskään sillä, että asian, joka ennakkoratkaisun esittäneen tuomioistuimen käsiteltäväksi on saatettu, taustalla oleva rajoitus perustuu Suomen kansallisessa lainsäädännössä myönnetyn oikeuden, joka tässä asiassa on oikeus lakko-oikeuden sisältävän työtaistelutoimen toteuttamiseen, käyttöön.

64 On lisättävä, että toisin kuin muun muassa ITF väittää, tämän tuomion 57 kohdassa mainitusta yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ei seuraa, että mainittu tulkinta rajoittuisi puolijulkisiin elimiin tai yhteisöihin, joilla on sääntelytehtävä ja lainsäädäntövallan kaltainen valta.

65 Tässä oikeuskäytännössä ei nimittäin ole mitään, minkä perusteella voitaisiin asianmukaisesti väittää, että se rajoittuu yhteisöihin tai elimiin, joilla on sääntelytehtävä tai lainsäädäntövallan kaltainen valta. On lisäksi todettava, että työntekijöiden ammattiliitot osallistuvat sellaisten sopimusten laatimiseen, joilla pyritään sääntelemään kollektiivisesti palkkatyötä, käyttämällä ammatilliseen yhdistymisvapauteen perustuvaa itsenäistä toimivaltaansa neuvotella työnantajien tai ammattijärjestöjen kanssa näiden palkkaamien työntekijöiden työ- ja palkkaehdoista.

66 Edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että EY 43 artiklassa myönnetään yksityiselle yritykselle oikeuksia, joihin voidaan vedota ammattiliittoa tai ammattiliittojen yhteenliittymää vastaan.

Kysymykset kolmannesta kymmenenteen

67 Näillä kysymyksillä, joita on tarkasteltava yhdessä, ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee yhteisöjen tuomioistuimelta, ovatko pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset työtaistelutoimet EY 43 artiklassa tarkoitettuja rajoituksia, ja jos ovat, missä määrin tällaiset rajoitukset voivat olla oikeutettuja.

Rajoitusten olemassaolo

68 Ensiksi on muistutettava, kuten yhteisöjen tuomioistuin on tehnyt moneen otteeseen, että sijoittautumisvapaus on yksi yhteisön perusperiaatteista ja että perustamissopimuksen määräyksillä, joissa tämä vapaus taataan, on välitön oikeusvaikutus siirtymäajan päättymisen jälkeen. Näissä määräyksissä taataan paitsi yhteisön kansalaisten myös EY 48 artiklassa määriteltyjen yhtiöiden oikeus sijoittautua toiseen jäsenvaltioon (asia 81/87, Daily Mail ja General Trust, tuomio 27.9.1988, Kok. 1988, s. 5483, Kok. Ep. IX, s. 173, 15 kohta).

69 Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi katsonut, että vaikka sijoittautumisvapautta koskevien perustamissopimuksen määräysten tarkoituksena on muun muassa varmistaa, että muiden jäsenvaltioiden kansalaisia kohdellaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa samalla tavalla kuin kyseisen jäsenvaltion omia kansalaisia, niiden vastaista on myös se, että lähtöjäsenvaltio estää oman kansalaisensa tai oman lainsäädäntönsä mukaisesti perustetun ja muuten EY 48 artiklan määritelmää vastaavan yhtiön sijoittautumisen toiseen jäsenvaltioon. EY 43–EY 48 artiklassa taatut oikeudet menettäisivät merkityksensä, jos lähtöjäsenvaltio voisi kieltää yrityksiä lähtemästä sen alueelta sijoittautuakseen toiseen jäsenvaltioon (ks. em. asia Daily Mail ja General Trust, tuomion 16 kohta).

70 Toiseksi on todettava, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että perustamissopimuksen kyseisissä artikloissa tarkoitettu sijoittautumisen käsite tarkoittaa pysyväisluonteista taloudellisen toiminnan tosiasiallista harjoittamista toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevasta kiinteästä toimipaikasta käsin ja että aluksen rekisteröintiä ei voida erottaa sijoittautumisvapauden harjoittamisesta, kun tämä alus on taloudellisen toiminnan harjoittamisen väline, johon kuuluu kiinteä toimipaikka rekisteröintijäsenvaltiossa (asia C-221/89, Factortame ym., tuomio 25.7.1991, Kok. 1991, s. I-3905, Kok. Ep. XI, s. I-325, 20–22 kohta).

71 Yhteisöjen tuomioistuin päätteli tästä, että alusten rekisteröinnille asetetut edellytykset eivät saa olla esteenä EY 43–EY 48 artiklassa tarkoitetulle sijoittautumisvapaudelle (em. asia Factortame ym., tuomion 23 kohta).

72 Esillä olevassa asiassa on yhtäältä kiistatonta, että sellaisen toimen kuin SM-U:n suunnitteleman työtaistelutoimen seurauksena Vikingin sijoittautumisvapauden käyttäminen on vähemmän houkuttelevaa tai jopa hyödytöntä, kuten ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin totesi, koska se estää Vikingiä ja sen tytäryhtiötä Viking Eestiä saamasta vastaanottavassa jäsenvaltiossa samanlaista kohtelua kuin muut kyseiseen jäsenvaltioon sijoittautuneet talouden toimijat.

73 Toisaalta työtaistelutoimen, joka toteutetaan ITF:n mukavuuslippujen vastaisen politiikan täytäntöönpanemiseksi ja jolla pyritään lähinnä estämään laivanvarustajia rekisteröimästä aluksiaan toiseen jäsenvaltioon kuin siihen, jonka kansalaisia näiden alusten tosiasialliset omistajat ovat, kuten tämän jälkimmäisen huomautuksista ilmenee, on katsottava ainakin voivan rajoittaa Vikingin sijoittautumisvapauden käyttämistä.

74 Tästä seuraa, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset toimet rajoittavat EY 43 artiklassa tarkoitettua sijoittautumisvapautta.

Rajoitusten oikeuttaminen

75 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että sijoittautumisvapauden rajoittaminen voi olla sallittua ainoastaan, jos sillä pyritään perustamissopimuksen mukaiseen oikeutettuun päämäärään ja se voidaan perustella yleistä etua koskevilla pakottavilla syillä. Tällaisessa tapauksessa rajoituksen on lisäksi oltava omiaan takaamaan sillä tavoitellun päämäärän toteutuminen, eikä sillä saa ylittää sitä, mikä on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi (ks. mm. asia C-55/94, Gebhard, tuomio 30.11.1995, Kok. 1995, s. I-4165, 37 kohta ja em. asia Bosman, tuomion 194 kohta).

76 ITF, jota muun muassa Saksan hallitus, Irlanti ja Suomen hallitus tukevat, väittää, että pääasiassa kyseessä olevat rajoitukset ovat perusteltuja, koska ne ovat tarpeen yhteisön oikeudessa tunnustetun perusoikeuden suojelun takaamiseksi, ja että niillä pyritään työntekijöiden oikeuksien suojelemiseen, joka on yleistä etua koskeva pakottava syy.

77 Tämän osalta on huomattava, että oikeus toteuttaa työtaistelutoimi, jolla pyritään suojelemaan työntekijöitä, on oikeutettu intressi, jonka vuoksi rajoitus perustamissopimuksessa taattuun perusvapauteen voidaan periaatteessa perustella (ks. vastaavasti em. asia Schmidberger, tuomion 74 kohta), ja että työntekijöiden suojelu

kuuluu yleistä etua koskeviin pakottaviin syihin, jotka yhteisöjen tuomioistuin on jo tunnustanut (ks. mm. yhdistetyt asiat C-369/96 ja C-376/96, Arblade ym., tuomio 23.11.1999, Kok. 1999, s. I-8453, 36 kohta; asia C-165/98, Mazzoleni ja ISA, tuomio 15.3.2001, Kok. 2001, s. I-2189, 27 kohta ja yhdistetyt asiat C-49/98, C-50/98, C-52/98–C-54/98 ja C-68/98–C-71/98, Finalarte ym., tuomio 25.10.2001, Kok. 2001, s. I-7831, 33 kohta).

78 On lisättävä, että EY 3 artiklan 1 kohdan c ja j alakohdan mukaan yhteisön toiminta kattaa paitsi "sisämarkkinat, joille on ominaista, että tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaata liikkuvuutta rajoittavat esteet poistetaan jäsenvaltioiden väliltä," myös "sosiaalipolitiikan". EY 2 artiklassa määrätään itse asiassa, että yhteisön päämääränä on muun muassa "edistää taloudellisen toiminnan sopusointuista, tasapainoista ja kestävää kehitystä" ja "työllisyyden ja sosiaalisen suojelemisen korkeaa tasoa".

79 Koska yhteisöllä on näin ollen paitsi taloudellinen myös sosiaalinen päämäärä, perustamissopimuksen määräyksiin perustuvia oikeuksia, jotka koskevat tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaata liikkuvuutta, on verrattava sosiaalipolitiikan päämääriin, joihin kuuluvat, kuten EY 136 artiklan ensimmäisestä kohdasta ilmenee, muun muassa elin- ja työolojen kohentaminen siten, että olojen yhtenäistäminen olisi mahdollista niitä kohennettaessa, riittävä sosiaalinen suojeleminen ja työmarkkinaosapuolten välinen vuoropuhelu.

80 Esillä olevassa asiassa ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen on selvitettävä, onko SM-U:n ja ITF:n päämääränä, johon ne pyrkivät aloittamallaan työtaistelutoimella, työntekijöiden suojelu.

81 Tämän osalta ensinnäkin vaikka SM-U:n työtaistelutoimea, jolla pyritään suojelemaan tämän ammattiliiton niiden jäsenten työpaikkoja ja työehtoja, joihin Rosellan ulosliputus voi vaikuttaa, voitaisiin ensi näkemältä perustellusti pitää työntekijöiden suojelun tavoitteeseen kuuluvana, tätä luokittelua ei kuitenkaan voida pysyttää, jos osoitetaan, että asianomaiset työpaikat tai työehdot eivät olleet vaarassa tai vakavasti uhattuina.

82 Tilanne on muun muassa tämä, jos sitoumus, jota ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tarkoittaa kymmenennessä kysymyksessään, osoittautuu oikeudelliselta näkökulmalta tarkasteltuna ulottuvuudeltaan yhtä sitovaksi kuin työehtosopimuksen määräykset ja jos sillä taataan työntekijöille heidän työsuhdettaan koskevien säädösten noudattaminen ja heidän työsuhdettaan koskevan työehtosopimuksen määräysten pysyttäminen.

83 Koska ennakkoratkaisupyynnöstä ei ilmene selvästi, mikä kymmenennessä kysymyksessä tarkoitetun sitoumuksen oikeudellinen ulottuvuus on, ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen tehtävänä on määrittää, olivatko niiden kyseisen ammattiliiton jäsenten työpaikat tai työehdot, joihin Rosellan ulosliputtaminen voi vaikuttaa, vaarassa tai vakavasti uhattuina.

84 Tilanteessa, jossa ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin päätyy tämän tutkimuksen päätteeksi siihen, että pääasiassa niiden SM-U:n jäsenten työpaikat tai työehdot, joihin Rosellan ulosliputtaminen voi vaikuttaa, olivat todella vaarassa tai vakavasti uhattuina, sen on vielä selvitettävä, voidaanko tämän ammattiliiton aloittamalla työtaistelutoimella taata tavoitellun päämäärän toteutuminen ja ylitetäänkö sillä se, mikä on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi.

85 Tämän osalta on muistutettava, että viime kädessä kansallisen tuomioistuimen, joka ainoastaan on toimivaltainen arvioimaan tosiseikkoja ja tulkitsemaan kansallista lainsäädäntöä, on määritettävä, onko työtaistelutoimi, ja missä määrin se on, näiden vaatimusten mukainen, ja yhteisöjen tuomioistuin, jota pyydetään antamaan kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllisiä vastauksia, on toimivaltainen antamaan ohjeita, jotka perustuvat pääasian asiakirja-aineistoon sekä sille esitettyihin kirjallisiin ja suullisiin huomautuksiin ja joiden avulla kyseinen tuomioistuin voi ratkaista sen käsiteltäväksi saatetun konkreettisen asian.

86 Sen osalta, voidaanko SM-U:n toimilla saavuttaa pääasiassa tavoitellut päämäärät, on muistutettava, että on kiistatonta, että työtaistelutoimet kollektiivisten neuvottelujen ja työehtosopimusten tavoin voivat muodostaa asian erityistilanteessa yhden tärkeimmistä keinoista, joka ammattiliitoilla on jäsentensä etujen suojelemiseen (asia Syndicat national de la police belge v. Belgia, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 27.10.1975, A-sarja, nro 19 sekä asia Wilson, National Union of Journalists ym. v. Yhdistynyt kuningaskunta, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 2.7.2002, Recueil des arrêts et décisions 2002-V, 44 kohta).

87 Sen osalta, ylittääkö pääasiassa kyseessä oleva työtaistelutoimi sen, mikä on tarpeen tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi, ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen tehtävänä on tutkia muun muassa yhtäältä, oliko SM-U:lla tähän toimeen sovellettavan kansallisen lainsäädännön ja työehtosopimusten määräysten valossa muita keinoja, jotka rajoittavat vähemmän sijoittautumisvapautta, Vikingin kanssa käytyjen kollektiivisten neuvottelujen tukemiseksi, ja toisaalta, oliko tämä ammattiliitto käyttänyt nämä keinot ennen tähän toimeen ryhtymistä.

88 Toiseksi työtaistelutoimien, joilla pyritään varmistamaan ITF:n harjoittaman asianomaisen politiikan täytäntöönpano, osalta on korostettava, että sikäli kuin tämä politiikka johtaa siihen, että laivanvarustajia estetään rekisteröimästä aluksiaan

muuhun jäsenvaltioon kuin siihen, jonka kansalaisia näiden alusten tosiasialliset omistajat ovat, näistä toimista sijoittautumisvapauteen aiheutuvilla rajoituksilla ei voi olla objektiivista oikeutusta. On kuitenkin todettava, että kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, kyseisellä politiikalla pyritään myös suojelemaan ja parantamaan merimiesten työehtoja.

89 Kuten yhteisöjen tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmenee, taistellessaan mukavuuslippualuksia vastaan ITF:n on, kun yksi sen jäsenistä on tätä siltä pyytänyt, ryhdyttävä myötätuntotoimeen sellaisen aluksen tosiasiallista omistajaa vastaan, joka on rekisteröity eri jäsenvaltiossa kuin siinä, jonka kansalainen omistaja on, riippumatta siitä, voiko sillä, että tämä jälkimmäinen käyttää sijoittautumisoikeuttaan, olla haitallisia vaikutuksia sen työntekijöiden työhön tai työehtoihin. Kuten Viking väitti suullisessa käsittelyssä ITF:n sitä tältä osin kiistämättä, politiikkaa, joka muodostuu kollektiivisen neuvotteluoikeuden varaamisesta sen valtion ammattiliitoille, jonka kansalainen aluksen tosiasiallinen omistaja on, sovelletaan näin ollen myös, kun alus on rekisteröity valtiossa, jossa työntekijöitä suojellaan paremmin kuin ensiksi mainitussa jäsenvaltiossa.

90 Edellä esitetty huomioon ottaen kolmannesta kymmenenteen kysymykseen on vastattava, että EY 43 artiklaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset työtaistelutoimet, joilla pyritään siihen, että yritys, jonka kotipaikka on tietyssä jäsenvaltiossa, tekee työehtosopimuksen tähän jäsenvaltioon sijoittautuneen ammattiliiton kanssa ja soveltaa tämän työehtosopimuksen määräyksiä kyseisen yrityksen toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen tytäryhtiön työntekijöihin, ovat kyseisessä artiklassa tarkoitettuja rajoituksia. Nämä rajoitukset voidaan periaatteessa oikeuttaa työntekijöiden suojelun kaltaisen yleistä etua koskevan pakottavan syyn suojelulla edellyttäen, että osoitetaan, että niillä voidaan taata oikeutetun päämäärän saavuttaminen ja että niillä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi.

Oikeudenkäyntikulut

91 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **EY 43 artiklaa on tulkittava siten, että sen soveltamisalaan voi periaatteessa kuulua työtaistelutoimi, johon ammattiliitto tai ammattiliittojen yhteenliittymä on ryhtynyt yksityistä yritystä vastaan, jotta tämä tekisi työehtosopimuksen, joka sisällöltään on omiaan saamaan tämän yrityksen luopumaan sijoittautumisvapauden käyttämisestä.**

2) **EY 43 artiklassa myönnetään yksityiselle yritykselle oikeuksia, joihin voidaan vedota ammattiliittoa tai ammattiliittojen yhteenliittymää vastaan.**

3) **EY 43 artiklaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset työtaistelutoimet, joilla pyritään siihen, että yksityinen yritys, jonka kotipaikka on tietyssä jäsenvaltiossa, tekee työehtosopimuksen tähän**

jäsenvaltioon sijoittautuneen ammattiliiton kanssa ja soveltaa tämän työehtosopimuksen määräyksiä kyseisen yrityksen toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen tytäryhtiön työntekijöihin, ovat kyseisessä artiklassa tarkoitettuja rajoituksia.

Nämä rajoitukset voidaan periaatteessa oikeuttaa työntekijöiden suojelun kaltaisen yleistä etua koskevan pakottavan syyn suojelulla edellyttäen, että osoitetaan, että niillä voidaan taata oikeutetun päämäärän saavuttaminen ja että niillä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi.

Allekirjoitukset